

[Interpellation i riksdagen till statsrådet och chefen för ecklesiastikdepa...]

Hedin, Adolf,

*78 Ef a Br. lärarinneseminarium
Sthlm*

National Library
of Sweden

Underv.
Fliddebo

24
aug

Interpellation i riksd.
Högre lärarinneseminarium

Herr Hedin: Herr talman! Jag vill begagna tillfället, då denna punkt föredrages, för att fästa uppmärksamheten på ett mycket stort missförhållande vid det här ifrågasvarande läroverket, och uti detta påpekande innesluter jag en vördsam vädjan till herr statsrådet för ecklesiastikdepartementet.

Vi erinrades nyss vid 38 punkten om huruledes riksdagen på framställning af dåvarande justitieombudsmannen, nuvarande chefen för justitiedepartementet, intresserat sig för att afhjälpa ett länge öfverklagadt missförhållande vid universiteten, jag tror det var båda, nämligen att juris studiosi voro i det allra närmaste hänvisade blott till handskrifna kollegier, hvilkas beskaffenhet naturligtvis måste vara tämligen dålig, hvaraf följde en stor olägenhet för studierna. Saken hade redan något år förut bragts å bane här i kammaren af en af representanterna för Gäfle, och studenternas egen klagan häröfver hade man nog hört tämligen mycket talas om. I det fallet gällde det emellertid personer, som aflagt sin studentexamen, förberedande examen för de juridiska studierna, och som, när de sitta på de juridiska föreläsningarne, ha ett slags underlag för hvad professorn föreläser uti lagtexten, som han systematiserar och kommenterar. Sålunda är det något oändligt mycket svårare, som ålägges eleverna vid ett läroverk, hvilka ju icke kunna jämföras med dessa juris studiosi, när de skola inhämta logik, psykologi, pedagogik och metodik efter muntligt föredrag af läraren utan hjälp af någon lärobok. Att ett dylikt förfärligt missbruk existerade för 30 år sedan, vet jag så mycket mera, som jag själf förde en långvarig kampanj för att få detta missbruk afskaffadt. Det var år 1873 som den kampanjen började.

Beskaffenheten af de föreläsningar, som förvarades uti de så kallade luntorna vid Högre Lärarinneseminariet, har blifvit karakteriserad uti en artikel i Aftonbladet några år därefter af en universitetsprofessor och jag förmodar att ännu aldrig någon af kammarens ledamöter har varit i till-

1903.

fälle att läsa maken till kritik. Man fick där bevis i händerna uppå att den lärobok som dåmera i det ifrågavarande ämnet användes — det var anteckningar utgifna af läraren — var sådan, att en lärobok af så förfärande beskaffenhet väl aldrig någonsin förekommit vid något läroverk, visade en okunnighet, gående öfver alla gränser, en oreda och en tankeslöhet så förskräckliga, att det enda man kunde önska var, att lärjungarna, när de togo kännedom om dessa anteckningar icke måtte förlora någonting annat än en dyrbar tid. Då hade man emellertid en direktion för den ifrågavarande skolan, som, när den genom kampanjen, som förts i Aftonbladet, fick uppmärksamheten väckt på detta missförhållande, uppfyllde sin klara och tydliga plikt, nämligen att förbjuda läraren att undervisa på detta sätt och ålägga honom att använda lärobok.

Jag hade för längesedan glömt bort detta, då jag i fjol fick veta, att samma missbruk fortfarande äger rum vid detta läroverk och att det visst ägt rum från första dagen, då nuvarande läraren i ämnet, d. v. s. läroverkets rektor, tillträdde sitt ämbete. Härom skaffade jag mig sedermera åtskilliga upplysningar af f. d. elever vid läroverket. Jag har äfven utaf en af lärarne där erhållit svar på några särskilda till honom framställda frågor utaf det innehåll, att jag icke kan förmoda, att någon annan vid läroverket skulle kunna ha vägrat att svara på dem. Jag nämner detta här, därför att man begagnat den utväg i sin förbittring öfver de anmärkningar, som blifvit framställda, att utsprida, att »bakom allt detta står» en lärare vid läroverket, hvilken på detta sätt skall göras förhatlig. Han har emellertid icke gjort något annat än svarat på några frågor, som många andra lika väl kunnat på enahanda sätt måst besvara, om jag framställde frågor till dem.

Jag fick kännedom om nu ifrågavarande missförhållande förlidet år. Jag företog mig då att granska årsredogörelserna för läroverket. Där fann jag några gånger (men icke de sista åren) uppgifven en lärobok i en del af ett af ämnena, nämligen »Pedagogikens Historia», men i öfrigt lär det förhålla sig så, att läraren från det att han tillträdde sitt äm-

bete och allt hittills föreläser för dessa unga damer logik, psykologi, pedagogik och metodik. De skola under föreläsningarna göra anteckningar och sedermera få de använda en rent af förfärande tid på att hemma dirigera dessa anteckningar för att få dem i sådant skick, att de kunna begagna dem som ett slags lärobok, när de förbereda sig att undergå examen. Detta är, om också icke den absolut enda likväl den så hufvudsakliga grunden att de öfriga knappt behöfva nämnas, till den ständigt — åtminstone så långt tillbaka som jag minns — öfverklagade öfveransträngningen vid ifrågavarande läroverk.

En af hufvudstadens mest bekante läkare, som icke visste någonting om denna särskildt betydande orsak, har sagt mig att det var ett förfärande läroverk. Han antog, att det var en allmän öfveransträngning genom fel hos samtliga lärarne, intill dess han fick veta, hvarifrån det härledde sig, och hans dom var, att »det icke är tillåtligt att låta eleverna behandlas på sådant sätt som där sker». Han hade, när jag talade vid honom, hvilket skedde förlidet år, för icke så länge sedan skött en ung dam för neurastheni, och det föreföll mig, att han var färdig att säga, att han fruktade för att hon icke någonsin skulle blifva fullkomligt återställd. De utförligaste upplysningarna har jag emellertid fått af en gammal man, hvilkens dotter genomgått seminariet. Han har nu påmint mig om vår beröring förlidet år. Han skref till mig i går: »Jag vet att Ni ej kommer att glömma bort Edert löfte. Det är således icke för att påminna Eder därom jag skrifver, utan för att meddela Eder, att ingen förbättring i min dotters hälsa inträdt eller är att emotse, äfven om läkarna söka att ingifva oss några förhoppningar. En familjs förstörda lycka förblifver resultatet af denna ytterligt förkastliga undervisningsmetod. Må detta åtminstone tjäna till en utgångspunkt för rättelse af dessa missförhållanden. »Jag tviflar icke uppå», säger han slutligen, »att hos Andra Kammaren skall nu liksom eljest finnas deltagande för bemödanden att undanröja missbruk, och nu vet jag, att Ni står ansikte mot ansikte med en chef för departementet, som har både plikt känsla och mod att

ingripa mot missbruk». Jag framför således också hans vädjan till Eder, herr minister.

En man i denna kammare, hvilkens fullständiga kompetens att hysa och uttala en mening uti allt hvad undervisningsfrågor angår, det icke skulle falla någon in att förneka, om jag nämnde hans namn, har meddelat mig, att när han ibland blifvit af föräldrar eller målsmän tillfrågad, om de skulle sända sin dotter till detta högre lärarinneseminarium, undantagslöst afstyrkt. Den beskrifning, som man af elever kan få höra på deras ansträngande nattarbete, är någonting rent förskräckligt, då de förklara, att hemarbetet med alla öfriga ämnen är ingenting i jämförelse med detta. Hvar och en kan ju förstå, hvad det vill säga att med elever på den ståndpunkt af mognad och utveckling, som dessa flickor intaga, börja att föreläsningsvis behandla logik och psykologi. Enligt min tanke — och jag har icke hört detta motsägas af någon enda erfaren lärare — är denna metod absolut förkastlig.

Detta är en sak, som icke ådragit sig mycken uppmärksamhet, men det har varit många, som lidit och tegat. Det är på tiden, att ett ingripande nu sker, så att man icke, sedan missbruken en gång blifvit undanröjda, såsom skedde 1873 eller 1874, helt enkelt kommer tillbaka till detsamma, hvilket jag för min del alldeles icke hade drömt om. Men här går underligt till, och jag begagnar tillfället att bland många underliga saker erinra om det reglemente, som gäller för detta läroverk och hvarigenom detsamma lagts i händerna på direktionen. Inom parentes sagdt, är en kunglig direktion, så långt min erfarenhet och kännedom sträcker sig, det sämsta och mest parodiska, som finnes inom hela den svenska administrationen. Alla kungliga direktioner äro förkastliga. Ja, detta gäller utan undantag, och denna direktion är den värsta jag någonsin hört talas om. Då den kungliga direktionen för 30 år sedan fått veta hvad den hade bort veta och lärt sig hvad den hade bort förstå, så ingrep den och förbjöd läraren att gå till väga på det sätt, som han hade gjort, men den nuvarande förnåma direktionen öfverskyler och har icke någon annan

politik än att öfverskyla alla fel, som begås vid läroverket. Direktionen har rätt utan att på tillförlitligt sätt, enligt det i dylika fall eljest följda reglemente inhämta någonting om en persons duglighet för lärarekallet i allmänhet och särskildt för den lediga lärareplatsen kalla honom, såsom det heter, och detta har några gånger missbrukats på det allra värsta sätt. Det skedde i begynnelsen af detta läroverks tillvaro och icke så synnerligen långt därefter. Det är på tiden att läroverket i detta hänseende blir likställt med de öfriga läroverken och att styrelsen för detsamma hufvudsakligen lägges i deras händer som bäst förstå och intressera sig för läroverket, d. v. s. lärarne, och icke hos personer, som taga ett sådant uppdrag såsom en honnör på hand, men förbehålla sig att hvarken behöfva veta någonting om hur den sak de hafva att sköta, dittills utvecklats sig, eller med uppmärksamhet följa undervisningen, utan helt enkelt lyssnar till någon egenmäktig person, som åtager sig att sköta både deras förstånd, som kan vara skralt nog, och deras vilja, som kan vara ganska förmörkad.

Herr Statsrådet och chefen för ecklesiastikdepartementet: Herr talman! Mine herrar! Den siste ärade talaren och jag äro allt för gamla bekanta för att icke han skulle veta, att jag är lika stor fiende som han till ungdomens öfveranstängning. Hvad nu beträffar det ifrågavarande läroverket, så har jag under en lång följd af år haft en ganska god kännedom om detsamma, enär flere af mina anförvanter hafva tillhört dess elevkår. Äfven för närvarande har jag en nära anförvart som, är lärjunge vid läroverket. Min åsikt är också i det afseendet öfverensstämmande med den siste ärade talarens, att vid läroverket förekommer öfveranstängning. Denna har följt med detta läroverk från början och inrotat sig där. Jag vill dock säga, att det i allmänhet är ganska svårt att förekomma öfveranstängning vid de kvinnliga läroverken, bland annat därför att flickorna äro så oerhördt ambitiösa. Det är så svårt att få dem att låta bli att läsa för mycket, att om icke lärarne hafva sin uppmärksamhet fästad därpå och

hålla dem tillbaka, läsa de för mycket, äfven om lärarne kanske icke fordra för mycket. I detta afseende förhåller det sig på annat sätt med pojkar, ty de placera sin ambition på lämpligare håll.

Detta läroverk har emellertid varit känt för öfveransträngning. Min åsikt är att denna öfveransträngning hufvudsakligen beror därpå, att där läsas för många ämnen. Det är för många ämnen, som äro obligatoriska. Den bästa boten för öfveransträngning vore att införa valfrihet, som väl också i all rimlighets namn borde finnas vid ett högre seminarium. Hvarför skall en flicka, som vill läsa engelska och tyska, vara absolut nödsakad att äfven läsa franska, o. s. v. i oändlighet? Denna sak måste hjälpas, ty nu är där så mycket mångläseri och en sådan inproppning, att det måste framkalla öfveransträngning. På denna sida af saken har jag också mina blickar riktade.

Hvad åter beträffar den luntläsning, som den siste ärade talaren uppgaf vara eleverna påtvingad af läraren i logik, pedagogik och metodik, så har jag hittills ej ansett, att detta varit hufvudskälet till öfveransträngningen. Af elever har jag hört — detta är ju dock en subjektiv sak — att denna undervisning skulle vara den intressantaste och den som de tycka bäst om, emedan den meddelas af en så utmärkt lärare. Men naturligtvis finns det ingenting, som kan så missbrukas som »luntläsning», ty en lärobok har en gräns, låt vara att sidantalet uppgår till aldrig så stor numerär, men luntläsningen kan dragas ut i oändlighet. Jag lofvar den siste ärade talaren och den person, som till honom framfört ett så behjärtansvärdt klagomål, att jag skall taga reda på huru härmed förhåller sig. På samma gång vill jag dock ytterligare betona, att den nuvarande rektorn vidtagit åtgärder för att minska öfveransträngningen, och jag ber att till hans rättfärdiga bedömande få omnämna, hvari dessa bestå. Han har i sådant afseende vidtagit två åtgärder. Den ena är, att han förlagt examen för inträde vid seminariet till vårterminens slut, under det att denna examen förut ägt rum vid höstterminens början. Förr voro eleverna vid inträdet i seminariet från början alldeles

utarbetade, och detta var en dålig prognos, såsom en läkare skulle uttrycka sig. Nu hafva de åtminstone sommaren på sig att hvila ut efter inträdesexamen och detta är bra. Vidare har rektorn förlagt en betydande del af de skriftliga arbetena till lärorummet, hvilket är en reform, som enligt min åsikt borde i största möjliga utsträckning införas vid alla undervisningsverk. Jag tror nog, att rektorn har blicken öppen för öfveransträngningen. Däremot vill jag naturligtvis icke försvara luntssystemet, hvilket, som sagdt, skall undersökas.

För att afhjälpa olägenheten, måste emellertid, såsom jag redan nämnt, valfrihet införas. Dessa elever äro ju icke några småbarn. De hafva gått igenom ett vanligen 8-klassigt läroverk; ehuru de i allmänhet icke tagit studentexamen äro de i många ämnen fullt likställda med studenter och i ett och annat ämne till och med dem öfverlägsna. De äro nog därför mogna för en friare och själfständigare form af studier, och jag tror, att det skulle kännas som en lättnad, om valfrihet infördes vid seminariet.

Jag tror, att den nuvarande rektorn har blicken fäst härpå. Svårigheter möta emellertid äfven däruti att detta seminarium har mycket gamla lärare, hvilka hafva svårt att gå öfver i nya hjulspår. De äro icke pensionsmässiga enligt lag, och hafva därför fått tjäna kvar längre än andra lärare, hvilket naturligtvis icke är bra.

Jag är emellertid, som sagdt, tacksam för att den siste talaren med vanlig varmhjärtenhet tagit sig an en sak, som rör de små och tillbakadragna i landet och som för dem kan vara af en vital betydelse.

Herr **Wallis**: Herr talman! Då jag omkring 20 år varit lärare i ämnena fysiologi och histologi, har jag haft något tillfälle att följa med läroverkets tillstånd under dessa 20 år. Som denna period är mycket längre än den period, under hvilken den nuvarande rektorn verkat vid läroverket, har jag äfven haft tillfälle att anställa jämförelser öfver tillståndet i afseende på öfveransträngning under den tid som föregått hans tjänstgöring vid läroverket och den tid,

under hvilken han verkat därstädes. Jag ber att i detta hänseende få vitsorda, hvad herr statsrådet och chefen för ecklesiastikdepartementet nämnde, eller att den nuvarande rektorn har sin blick just fäst på den ytterst viktiga frågan om öfveransträngningen via seminariet. Jag får säga, att min åskådning är, att under senare tid öfveransträngningen snarare minskats än ökats. Och fastän jag icke är läkare vid läroverket, har jag ändock haft intresse af att i det fallet taga reda på, hvad den nuvarande läkaren vid läroverket har för åskådning. Den går nämligen i den riktningen, att öfveransträngning för närvarande icke framträder i så hög grad som den fordom gjort. För min del tror jag, att anledningen till öfveransträngningen vid Högre Lärarinneseminariet är densamma som anledningen till öfveransträngning vid de allmänna läroverken, nämligen de oerhördt många skrifningarna, hvilka i synnerhet för de ambitiösa individerna taga en omätligt lång tid i anspråk. Jag har från de allmänna läroverken hört mycket högljudda klagomål. Det är just dessa skrifningar, som äro orsaken till nattarbete och som därför skadligt påverka de studerandes hälsa. Det finnes intet tvifvel om, att icke den reform, som på sätt herr statsrådet och chefen för ecklesiastikdepartementet omnämnde, af rektorn vidtagits i detta hänseende, skall utöfva en särskildt nyttig inverkan på den studerande ungdomens hälsa. Och den är ju ett bevis på den önskan som besjalar den nuvarande rektorn att reformera de missförhållanden, som före hans tid funnos, och som enligt min mening då i mera afsevärd grad gjorde sig gällande än nu är fallet.